

دانشکده اخلاق
رشته تربیت اخلاقی
پایان نامه کارشناسی ارشد

مبانی انسان‌شناختی و اهداف تربیت اخلاقی بر اساس دیدگاه آیت‌الله محی‌الدین حائری شیرازی

استاد راهنما:

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد عالم‌زاده نوری

استاد مشاور:

حجت‌الاسلام والمسلمین محمد جواد درودی

دانش‌پژوه:

علی فاطمی‌پور

آبان ماه ۱۳۹۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده اخلاق
رشته تربیت اخلاقی
پایان نامه کارشناسی ارشد

مبانی انسان‌شناختی و اهداف تربیت اخلاقی بر اساس دیدگاه آیت‌الله محی‌الدین حائری شیرازی

استاد راهنما:

حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر محمد عالمزاده نوری

استاد مشاور:

حجت‌الاسلام و المسلمین محمدجواد درودی

دانش‌پژوه:

علی فاطمی‌پور

آبان ماه ۱۳۹۹

تعهدنامه اصالت پایان نامه

این جانب علی فاطمی پور فرزند محمدرضا متولد ۱۳۷۰/۴/۱۳ به شماره شناسنامه ۴۴۲۰۲۳۴۳۵۰ صادره از یزد به شماره دانش پژوهی ۹۶۱۱۲۰۰۱ رشته تربیت اخلاقی متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی این جانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این زمینه از آنها استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است.

این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادرشده توسط مؤسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

امضا

بسمه تعالی

حقوق مادی و معنوی پایان نامه

چاپ و انتشار پایان نامه های تحصیلی دانش پژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیان گر بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی مؤسسه است.

این جانب علی فاطمی پور دانش پژوه رشته تربیت اخلاقی مقطع کارشناسی ارشد، متعهد می گردم موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایان نامه ام با موضوع:

"مبانی انسان شناختی و اهداف تربیت اخلاقی بر اساس دیدگاه آیت الله محی الدین حائری شیرازی"

رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده این جانب خواهد بود:

۱. در صورت اقدام به چاپ پایان نامه، مراتب را قبلاً به صورت کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع دهم و در صورت تمایل مؤسسه به چاپ پایان نامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود.

۲. در صورت موافقت معاونت پژوهش با چاپ پایان نامه به صورت کتاب توسط دانش پژوه، در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل چاپ گردد:

«کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته تربیت اخلاقی است که در سال ۱۳۹۹ در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت به راهنمایی جناب حجت الاسلام والمسلمین محمد عالم زاده نوری و مشاوره حجت الاسلام والمسلمین محمد جواد درودی از آن دفاع شده است».

۳. به منظور غنی سازی منابع و مآخذ کتابخانه مؤسسه، دو نسخه از آن به کتابخانه و دو نسخه نیز جهت بهره برداری به معاونت پژوهش اهدا خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

امضا

تقدیم به

محبوب عالمیان، خداوندی که اذن قلم دست گرفتن به من داد و بی منت بهترین‌های عالم را روزی‌ام نمود.

تقدیم به او که بهترین مربی عالم است و برای متریانش بهترین‌ها را تقدیر می‌کند؛ خداوندی که کسی جز او لایق معشوق بودن نیست.

باشد که ما نیز در ره عاشقی جانانه طالب باشیم و به کم‌ها قانع نشویم و لحظه‌ای خود را خرج غیر نکنیم.

تقدیر و تشکر

سپاس مخصوص خداوند عالم است که عنایتش در لحظه لحظه عمر همراهم است و تفضلش در تدوین رساله حاضر نیز بیش از پیش شامل حالم شد.

و همچنین تقدیر و تشکر فراوان دارم از استاد عزیزم، «حجت الاسلام والمسلمین عالم زاده نوری» که جهت رشد این رساله و شاگرد کوچکشان فرصت بسیار گذاشتند و نیز تقدیر و سپاس از «حجت الاسلام والمسلمین استاد محمدجواد درودی» که محبتشان همیشه رفیق راهم بوده است. خداوند را شاکرم که در تدوین این پژوهش از برکت این دو استاد عزیز بهره‌های فراوان بردم.

تشکر دیگر از «حجت الاسلام والمسلمین دکتر کریمی» که همراهی‌ها و مساعدت‌هایشان در زمان نگارش، مایه انگیزه و امید حرکتیم بود.

و در نهایت سپاس از پدر و مادرم که هر چه دارم از آن‌هاست، و همسر وفادار و مهربانم که سختی‌های این مدت را به جان خریدند و مایه آرامش و دلگرمی‌ام در این راه بودند.

چکیده

هدف از این پژوهش دستیابی به مبانی انسان‌شناختی تربیت و اهداف تربیت اخلاقی از دیدگاه آیت‌الله حائری شیرازی است. رویکرد پژوهش کیفی بوده و به لحاظ نوع آن، توصیفی-تحلیلی است و از نوع بنیادی می‌باشد.

تعریف تربیت اخلاقی در دیدگاه آیت‌الله حائری شیرازی عبارت است از: هرگونه تلاش و حرکت برای آزاد شدن انسان از تعلقات و وابستگی‌ها، و در نتیجه شکوفاسازی ما فی‌الانسان، جهت تنظیم حاکمیت مستمر عقل بر هوای نفس، در راستای ظاهرشدن اسمای‌عالیه‌الهی. این پژوهش نشان داد که از نظر استاد، در بخش مبانی انسان‌شناختی تربیت، کثرت رفتارهای انسان به وحدت باز می‌گردد؛ انسان، دارای دو جنبه درونی و بیرونی است که درون انسان یا به تعبیر دیگر ما فی‌الانسان بر بیرون او (ما فی‌الشرايط) حکومت دارد؛ همچنین انسان، دارای دو بعد فطرت و طبیعت است که همواره در تقابل با یکدیگرند. اهداف تربیت اخلاقی در دیدگاه آیت‌الله حائری شیرازی عبارتند از: عبودیت، ایمان به خدا، حسن ظن به خدا، خودکفایی در غلبه انسانیت بر حیوانیت، شکوفا شدن فطرت، قدرت تمیز بین حق و باطل، و آزاد شدن از تعلقات. در علوم انسانی، انسان‌شناسی پایه مباحث دیگر است. از این رو بر اساس تبیینی که از نوع نگاه به انسان و اهداف تربیت اخلاقی او شد، می‌توان اصول و روش‌های تربیتی مناسب آن را ارائه نمود.

کلمات کلیدی: مبانی انسان‌شناختی، اهداف، تربیت اخلاقی، آیت‌الله حائری شیرازی

فهرست مطالب

مقدمه	۱
۱-۱ بیان مسئله	۴
۲-۱ اهمیت و ضرورت	۷
۳-۱ اهداف	۱۰
۴-۱ سؤالات (اصلی و فرعی)	۱۰
۵-۱ پیشینه	۱۰
۶-۱ معرفی شخصیت علمی آیت الله محی الدین حائری شیرازی	۱۴
۷-۱ روش پژوهش	۱۶
۸-۱ مفاهیم	۱۷
۱-۸-۱ مبانی انسان‌شناختی	۱۸
۲-۸-۱ اهداف	۲۶
۳-۸-۱ تربیت	۳۰
۴-۸-۱ اخلاق	۳۸
۵-۸-۱ تفاوت تربیت با اخلاق	۴۶
۶-۸-۱ تفاوت تربیت با تعلیم	۴۹
۷-۸-۱ تربیت اخلاقی	۵۱
فصل دوم: مبانی انسان‌شناختی	۵۵
مقدمه	۵۶
- مختار بودن انسان	۵۷
- کمال‌خواهی انسان	۵۹
- ذاتی بودن خوبی و بدی در انسان	۵۹
- وسیع بودن ابعاد وجودی انسان	۶۰
۲-۲ دو جنبه‌ای بودن انسان؛ درون و بیرون	۶۳
۱-۲-۲ حقیقت درون و بیرون انسان	۶۳
۲-۲-۲ حکومت داشتن درون انسان بر بیرون او	۶۵
- تصمیم گیرنده نهایی بودن خود انسان	۶۵
- وجود داشتن توحید در درون انسان	۶۸
- تساوی داشتن قوای جهل و عقل در انسان	۶۹
۳-۲ دو بعدی بودن انسان؛ فطرت و طبیعت	۷۰
۱-۳-۲ حقیقت فطرت و طبیعت	۷۲

ب

- ۲-۳-۲۳.....ابتنای ساخت انسان بر محور فطرت.....۷۳
- ۲-۳-۳۷.....ویژگی‌های فطرت انسان.....۷۸
- فراهم کردن احساس نیاز به هدایت در انسان.....۷۸
- اصرار داشتن فطرت به ولایت نسبت بر طبیعت.....۷۸
- رشد کردن فطرت، موجب رشد کردن فطرت و طبیعت در کنار یکدیگر.....۷۹
- ۲-۳-۴۷.....ویژگی طبیعت انسان.....۷۹
- ۲-۳-۵۵.....نسبت بین فطرت و طبیعت.....۸۱
- همراهی کردن دائمی فطرت و طبیعت.....۸۱
- دو وضعیت داشتن وجود انسان؛ فطرت و طبیعت.....۸۲
- طبیعت، بستر رشد و شکوفا شدن فطرت.....۸۶
- ۲-۳-۶۷.....تفاوت‌های فطرت و طبیعت.....۸۷
- جنبه اعلی داشتن فطرت در وجود انسان و جنبه سفلی داشتن طبیعت.....۸۷
- امانت‌دار بودن فطرت و امانت‌پذیر بودن طبیعت.....۸۹
- نامحدود بودن فطرت و محدود بودن طبیعت.....۹۰
- حق‌پذیر بودن فطرت و اجبارپذیر بودن طبیعت.....۹۰
- طالب‌حق بودن فطرت و اجرت‌خواه بودن طبیعت.....۹۱
- حق‌خواه بودن فطرت و مالکیت‌خواه بودن طبیعت.....۹۲
- حقیقت‌جو بودن فطرت و الوهیت‌خواه بودن طبیعت.....۹۳
- طالب خدمت بودن فطرت و برتری‌طلب بودن طبیعت.....۹۴
- جمع‌گرا بودن فطرت و جمع‌گریز بودن طبیعت.....۹۵
- توحیدی بودن جهان‌بینی فطرت و شرک‌آلود بودن جهان‌بینی طبیعت.....۹۶
- آرامش‌بخش بودن فطرت‌گرایی و اضطراب‌بخش بودن طبیعت‌گرایی.....۹۶
- همراه با خدا بودن ادبیات سخن فطرت‌گرا و دور از خدا بودن ادبیات سخن طبیعت‌گرا.....۹۷
- منصف بودن فطرت‌گرا و غیر منصف بودن طبیعت‌گرا.....۹۷
- هادی صلاح بودن فطرت‌گرا در جامعه و مضلّ به فساد بودن طبیعت‌گرا در جامعه.....۹۸
- آزاد شدن فطرت، با محدودشدن طبیعت و آزاد شدن طبیعت، با رها کردن آن.....۹۸
- فصل سوم: اهداف تربیت اخلاقی.....۱۰۰
- ۳-۱-۱۰۲.....ویژگی اهداف تربیتی.....۱۰۲
- ۳-۱-۲۰۷.....اقسام اهداف تربیتی.....۱۰۷
- انواع اهداف.....۱۰۷
- مراتب اهداف.....۱۰۸

۲-۳ اهداف تربیت اخلاقی	۱۱۰
- عبودیت و رسیدن به بندگی خدا	۱۱۳
- ایمان به خدا.....	۱۱۴
- حسن ظنّ به خدا	۱۱۵
- خودکفایی در غلبه انسانیت بر حیوانیت	۱۱۶
- شکوفایی فطرت	۱۲۰
- قدرت تمیز بین حق و باطل	۱۲۱
- رهایی از تعلقات	۱۲۳
فصل چهارم: بحث و نتیجه‌گیری	۱۳۰
۱-۴ نتایج	۱۳۱
۲-۴ محدودیت‌های پژوهش	۱۳۵
۳-۴ پیشنهادها	۱۳۶
منابع	۱۳۷